హజ్ తీరు - మక్కాలో ప్రవేశించే విధము

٥ - بَابُ صِفَةِ الْحَجِّ وَدُخُولِ مَكَّةَ

607. హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) హజ్‌కు సన్నద్ధమవగా మేము కూడా ఆయన (స) వెంట బయలుదేరాము. మేమంతా 'జుల్ హులైఫా' వద్దకు చేరుకునేసరికి అస్మా బిన్తె ఉమైస్ (ర.అన్హా) ప్రసవించింది. "స్నానం చేసి ఏదైనా గుడ్డతో లోవుడుపు కట్టుకో. దానిపైన ఇహ్రామ్ ధరించు" అని ఆయన (స) ఆమెకు సలహా ఇచ్చారు. దైవప్రవక్త (సఅసం) మస్జిద్‌లో నమాజ్‌చేసి, (తన ఒంటె అయిన) 'ఖస్వా'పై స్వారీ అయ్యారు. 'బైదా' స్థలానికి చేరుకున్న తర్వాత ఆయన (స) ఈ విధంగా 'తల్బియా' పలికారు : "హాజరయ్యాను ప్రభూ! నేను హాజరయ్యాను. సాటిలేని స్వామీ! నేను (నీ సేవకై) హాజరయ్యాను. నిస్సందేహంగా స్తోత్రం నీకే తగును. అనుగ్రహాలన్నీ నీ ప్రసాదితాలే. సార్వభౌమత్వం కూడా నీదే. నీకు సహవర్తులెవరూ లేరు." కడకు మేము కాబా గృహ ప్రాంగణంలోకి ప్రవేశించాము. (నల్లరాయి గల) మూలస్థలాన్ని ఆయన (స) ముద్దాడారు. మూడుసార్లు (కాబా చుట్టూ) భుజాలు ఎగరవేస్తూ

(٦٠٧) عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَجَّ، فَخَرَجْنَا مَعَهُ، حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ، فَقَالَ: «**اِغْتَسِلِي، وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ، وَأَحْرِمِي**»، وَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ رَكِبَ الْقَصْوَاءَ، حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ، أَهَلَّ بِالتَّوْحِيدِ: «**لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لاَ شَرِيكَ لَكَ، لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ،**

لاَ شَرِيكَ لَكَ»، حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا الْبَيْتَ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ، فَرَمَلَ ثَلاَثاً، وَمَشَى أَرْبَعاً، ثُمَّ أَتَى مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ فَصَلَّى، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الرُّكْنِ، فَاسْتَلَمَهُ، ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ إِلَى الصَّفَا، فَلَمَّا دَنَا مِنَ الصَّفَا، قَرَأَ ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ﴾ «أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ»، فَرَقِيَ الصَّفَا حَتَّى رَأَى الْبَيْتَ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَوَحَّدَ اللَّهَ، وَكَبَّرَهُ، وَقَالَ: «لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَحْدَهُ، لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ قَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ

వేగంగా తిరిగారు. నాలుగుసార్లు మామూలుగానే తిరిగారు. తరువాత ఆయన (స) 'మఖామె ఇబ్రాహీం' వద్దకు వచ్చారు. అక్కడ నమాజ్ చేశారు. మళ్ళీ హజ్రె అస్వద్ (నల్లరాయి) ఉన్న మూలకు వచ్చి దాన్ని ముద్దుపెట్టుకున్నారు. అనంతరం మస్జిదె హరామ్ ద్వారం గుండా 'సఫా' వైపునకు నడిచారు. సఫా దగ్గరకు చేరుకున్న తర్వాత ఈ ఆయత్‌ను పఠించారు : "ఇన్నస్సఫా వల్ మర్వత మిన్ షఆయిరిల్లాహ్" (నిస్సందేహంగా సఫా - మర్వా పర్వతాలు దైవచిహ్నాలలోనివి). తర్వాత ఇలా అన్నారు: "అల్లాహ్ ప్రారంభించిన చోటు నుంచే నేను ('సయీ'ని) ప్రారంభిస్తున్నాను." అప్పుడు సఫా పర్వతమెక్కారు. అక్కడినుంచి కాబా గృహాన్ని చూచారు. ఖిబ్లా వైపునకు తిరిగి దేవుని ఏకత్వాన్ని, ఘనతను కీర్తించారు. ఆయన (స) ఇలా అన్నారు : "అల్లాహ్ తప్ప మరో ఆరాధ్య దైవం లేడు. ఆయన ఏకేశ్వరుడు. ఆయన సహవర్తులెవరూ లేనివాడు. రాజ్యాధికారం ఆయనదే. శుభాలన్నీ ఆయనవే. ఆయన ప్రతిదానినీ చేయగల సమర్థుడు. అల్లాహ్ తప్ప మరో దేవుడు లేనేలేడు. ఆయన తన వాగ్దానాన్ని నెరవేర్చాడు. తన దాసునికి తోడ్పడ్డాడు. అవిశ్వాసుల సమూహాన్ని తానొక్కడే ఓడించాడు." తరువాత వాటి మధ్య మూడుసార్లు దుఆ చేశారు. తరువాత సఫా పర్వతం నుంచి దిగి మర్వా వైపు

نَزَلَ مِنَ الصَّفَا إِلَى الْمَرْوَةِ، حَتَّى إِذَا انْصَبَّتْ قَدَمَاهُ فِيْ بَطْنِ الْوَادِيْ سَعَى، حَتَّى إِذَا صَعِدَ مَشَى إِلَى الْمَرْوَةِ، فَفَعَلَ عَلَى الْمَرْوَةِ كَمَا فَعَلَ عَلَى الصَّفَا، فَذَكَرَ الْحَدِيْثَ، وَفِيْهِ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ تَوَجَّهُوا إِلَى مِنًى، وَرَكِبَ النَّبِيُّ ﷺ، فَصَلَّى بِهَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالعِشَاءَ وَالْفَجْرَ، ثُمَّ مَكَثَ قَلِيْلاً حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ، فَأَجَازَ حَتَّى أَتَى عَرَفَةَ، فَوَجَدَ القُبَّةَ قَدْ ضُرِبَتْ لَهُ بِنَمِرَة، فَنَزَلَ بِهَا، حَتَّى إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِالْقَصْوَاءِ فَرُحِلَتْ لَهُ، فَأَتَى بَطْنَ الْوَادِيْ، فَخَطَبَ النَّاسَ، ثُمَّ أَذَّنَ، ثُمَّ أَقَامَ،

నకు వెళ్లారు. లోయలోకి అడుగులు పడగానే పరుగెత్తసాగారు. మెరక ప్రాంతం వరకూ పరుగెత్తారు. తరువాత మర్వాపైకి ఎక్కారు. సఫా పర్వతంపై చేసినదే మర్వా పర్వతంపై కూడా చేశారు. మరి జాబిర్ (రజి) హదీసు నంతటినీ వివరించారు - (ఆయన ప్రకారం) తర్వియ రోజు (జిల్ హజ్జ్ 8వ తేదీ) రాగానే అందరూ 'మినా' వైపునకు మళ్లారు. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఒంటెపైనే ఉన్నారు. అక్కడ జుహ్ర్, అస్ర్, మగ్రిబ్, ఇషా మరియు ఫజ్ర్ నమాజులు చేశారు. తరువాత కొద్దిసేపు అక్కడ ఆగారు. సూర్యోదయం అయిన తరువాత అక్కడి నుంచి బయలుదేరి 'ముజ్దలిఫా' మీదుగా 'అరఫాత్' చేరుకున్నారు. అక్కడ 'నమిరా' అనే స్థలంలో వేయ బడిన శిబిరంలో ఆయన (స) విడిది చేశారు. పొద్దువాలిన తరువాత 'ఖస్వా' (ప్రవక్త ఒంటె)ను సిద్ధం చేయవల సిందిగా ఆదేశించారు. వాహనం సమ కూర్చబడింది. ఆయన (స) వాహనంపై లోయ మధ్య భాగంలోకి వచ్చారు. ప్రజలనుద్దేశించి ప్రసంగించారు. తరువాత అజాన్ ఇప్పించారు. ఇఖామత్ చెప్పించారు. జుహ్ర్ నమాజ్ చేశారు. మళ్ళీ ఇఖామత్ చెప్పమని ఆదేశిం చారు. అనంతరం అస్ర్ నమాజ్ చేశారు. ఈ రెండు నమాజుల మధ్య మరే నమాజునూ చేయలేదు. తరువాత వాహనమెక్కి ఆగవలసిన చోటికి చేరు

فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ، وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئاً، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى أَتَى الْمَوقِفَ، فَجعَلَ بَطْنَ نَاقَتِهِ الْقَصْوَاءِ إِلَى الصَّخَرَاتِ، وَجَعَلَ جَبَلَ الْمُشَاةِ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفاً حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ، وَذَهَبَتِ الصُّفْرَةُ قَلِيلاً، حَتَّى إِذَا غَابَ الْقُرْصُ دَفَعَ، وَقَدْ شَنَقَ لِلْقَصْوَاءِ الزِّمَامَ، حَتَّى إِنَّ رَأْسَهَا لَيُصِيبُ مَوْرِكَ رَحْلِهِ، وَيَقُولُ بِيَدِهِ الْيُمْنَى: «**يَا أَيُّهَا النَّاسُ! اَلسَّكِينَةَ، اَلسَّكِينَةَ**»، وَكُلَّمَا أَتَى جَبَلاً أَرْخَى لَهَا قَلِيلاً حَتَّى تَصْعَدَ، حَتَّى أَتَى الْمُزْدَلِفَةَ، فَصَلَّى بِهَا الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ، وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا شَيْئاً، ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَصَلَّى الْفَجْرَ حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ، بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى أَتَى الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَدَعَا، وَكَبَّرَ، وَهَلَّلَ، فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفاً حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا، فَدَفَعَ قَبْلَ أَنْ

కున్నారు. తన ఒంటె ఖస్వా డొక్కను రాళ్ల వైపునకు ఉండేలా తిప్పి, దారిలో నడిచేవారు తనకు ఎదురుగా ఉండేలా ఆగారు. ఆ సమయంలో ఆయన (స) తన ముఖాన్ని 'ఖిబ్లా' వైపునకు తిప్పి ఉంచారు. సూర్యాస్తమయమై, ఆకాశపు టంచున ఉండే పసుపుదనం మటు మాయమయ్యే వరకూ - అంటే సూర్యాస్త మయం పూర్తిగా జరిగేవరకూ - అక్కడే ఉండి, ఆ స్థితిలోనే అక్కడి నుంచి తిరోన్ముఖులయ్యారు. ఆ సమ యంలో ఆయన (స) ఒంటె పగ్గాలను బాగా లాగి పట్టుకోవటం వల్ల దాని తల ఒక్కోసారి ఆయన (స) కూర్చున్న బల్లకు తగల సాగింది. ఆ సమయంలో ఆయన (స) తన కుడిచేత్తో సైగ చేస్తూ, "ప్రజలారా! నెమ్మదిగా, నెమ్మదిగా పదండి" అని అనే వారు. కొత్తగా ఎక్కడ గుట్ట ఎదురు వచ్చినా అక్కడ ఒంటె పగ్గాలను కాస్త వదులుగా ఉంచేవారు. తద్వారా ఒంటె సులభంగా గుట్టను అధిగమిం చేది. ఆ విధంగా ఆయన (స) 'ముజ్దలిఫా'కు చేరుకున్నారు. అక్కడ ఒక అజాన్ మరియు రెండు ఇఖామత్‌లతో మగ్రిబ్, ఇషా నమాజులు చేశారు. ఆ రెండు నమాజులకు మధ్య మరే నఫిల్ నమాజు కూడా చేయలేదు. తరువాత పడు కున్నారు. తెల్లవారుతుండగా లేచి అజాన్ మరియు ఇఖామత్‌ల ద్వారా ఫజ్ర్ నమాజ్ చేశారు. అక్కడి నుంచి వాహన మెక్కి 'మష్అరుల్ హరామ్' చేరుకు

تَطْلُعَ الشَّمْسُ، حَتَّى أَتَى بَطْنَ مُحَسِّرٍ، فَحَرَّكَ قَلِيلاً، ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُسْطَى الَّتِي تَخْرُجُ عَلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى، حَتَّى أَتَى الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الشَّجَرَةِ، فَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ مِّنْهَا، كُلُّ حَصَاةٍ مِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ، رَمَى مِن بَطْنِ الْوَادِيْ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمَنْحَرِ، فَنَحَرَ، ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَفَاضَ إِلَى الْبَيْتِ، فَصَلَّى بِمَكَّةَ الظُّهْرَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ مُطَوَّلاً.

న్నారు. అక్కడ ఖిబ్లావైపునకు అభిముఖులై దుఆ చేశారు, దేవుని ఘనతను, ఆయన ఏకత్వాన్ని చాటారు. అక్కడ ఆయన బాగా తెల్లవారే వరకూ ఉండి, సూర్యోదయం కాకముందే తిరోన్ముఖులై 'ముహస్సర్' లోయలోకి వచ్చేశారు. అక్కడినుంచి ఒంటెను వేగంగా పోనిచ్చారు. 'పెద్ద జమ్రా' (పెద్ద షైతాన్) వరకూ చేర్చే మధ్య మార్గం గుండా పోసాగారు. తరువాత ఆయన (స) వృక్షం ప్రక్కనున్న జమ్రా వద్దకు చేరుకున్నారు. లోతట్టు స్థలంలో నుంచి ఏడు కంకరరాళ్లు దానిపై రువ్వారు. కంకర రువ్వే ప్రతిసారీ 'అల్లాహు అక్బర్' అని అనేవారు. ఆ కంకరరాళ్లలో ప్రతిదీ ఖర్జూరపు టెంకంత ఉంది. అక్కడి నుంచి ఆయన (స) ఖుర్బానీ స్థలం వద్దకు వెళ్లి, ఖుర్బానీ ఇచ్చి, బైతుల్లాహ్ (కాబా గృహం) వైపునకు పయనమయ్యారు. మక్కాలో జుహ్ర్ నమాజ్ చేశారు. (ఈ హదీసు 'ముస్లిం' లో సవివరంగా వచ్చింది)

(٦٠٨) وَعَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ تَلْبِيَتِهِ فِي حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ سَأَلَ اللّٰهَ رِضْوَانَهُ وَالْجَنَّةَ، وَاسْتَعَاذَ بِرَحْمَتِهِ مِنَ النَّارِ. رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ.

608. హజ్రత్ ఖుజైమ బిన్ సాబిత్ (రజి) కథనం : "దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) హజ్ లేదా ఉమ్రాలో 'తల్బియా' (లబ్బైక్) చెప్పటం పూర్తవగానే దైవప్రసన్నతను, స్వర్గాన్ని ఆశిస్తూ ప్రార్థించేవారు. దైవకారుణ్యాన్ని కోరుకోవటంతోపాటు, అగ్ని నుండి శరణు వేడేవారు." (ఇమామ్ షాఫయి - రహ్మ.లై- దీనిని బలహీన ఆధారంతో ఉల్లేఖించారు)

హదీసు ఉల్లేఖకులు

హ॥జత్ ఖుజైమ బిన్ సాబిత్ బిన్ ఫాకిహా (రజి). అన్సార్ సహాబీ. ఔస్ తెగ యొక్క ఉప తెగ ఖతమీకి చెందినవారు. మారుపేరు అబూ ఇమారత. మక్కా విజయం సందర్భంగా ఖతమీ ఉపతెగ ధ్వజం ఈయన చేతిలోనే ఉంది. సిఫ్ఫీన్ యుద్ధంలో హ॥జత్ అలీ (రజి) పక్షాన ఉన్నారు. ఆ సందర్భంగానే అమరగతినొందారు.

(٦٠٩) وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: «نَحَرْتُ هٰهُنَا، وَمِنًى كُلُّهَا مَنْحَرٌ، فَانْحَرُوا فِي رِحَالِكُمْ، وَوَقَفْتُ هٰهُنَا، وَعَرَفَةُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ، وَوَقَفْتُ هٰهُنَا، وَجَمْعٌ كُلُّهَا مَوْقِفٌ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

609. హ॥జత్ జాబిర్ కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు : "నేను ఈ స్థలంలో ఖుర్బానీ ఇచ్చాను. అయితే 'మినా' ప్రదేశమంతా ఖుర్బానీ ఇచ్చే స్థలమే. కనుక మీరు ఇక్కడ ఆగిన చోటల్లా ఖుర్బానీ ఇవ్వవచ్చు. నేను ఇక్కడ ఆగి ఉన్నాను. కాని అరఫాత్ మైదానమంతా ఆగే స్థలమే -నేను ఇక్కడ ఆగి ఉన్నాను. కాని 'జమా' (ముజ్దలిఫా) అంతా ఆగే స్థలమే." (ముస్లిం)

సారాంశం

హదీసులో 'ముజ్దలిఫా' అనే ప్రదేశాన్ని 'జమా' అనే పేరుతో ప్రస్తావించటం జరిగింది. దీని వెనుక ఒక కథనం ఉంది - హ॥జత్ ఆదం, హవ్వాలు స్వర్గం నుండి భువిమీద వేర్వేరు స్థలాలలో దింపబడగా వారిరువురూ ఈ స్థలంలో కలుసుకున్నారనీ, అందుచేత ఈ స్థలానికి 'జమా' అనే పేరు వచ్చిందనీ చెప్పుకుంటారు. హజ్ సందర్భంగా ప్రజలు ఇక్కడ జమ అవటం మూలంగానూ, మగ్రిబ్ మరియు ఇషా నమాజులను ఇక్కడ కలిపి చేయటం వల్లనూ దీనికి 'జమా' అనే పేరు పడిందని మరో కథనం.

(٦١٠) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا جَاءَ إِلَى مَكَّةَ دَخَلَهَا مِنْ أَعْلَاهَا، وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

610. హ॥జత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) కథనం : "దైవప్రవక్త (సఅసం) హజ్ కొరకు మక్కాలో ప్రవేశించినపుడు మక్కా ఎగువ భాగం నుండి ప్రవేశించారు. అక్కడి నుంచి తిరిగివెళ్ళినపుడు మక్కా దిగువ భాగం నుండి బయలు దేరారు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

ఈ హదీసులో దైవప్రవక్త (సఅసం) మక్కాలో ప్రవేశించిన, మక్కానుండి వెడలిపోయిన

ప్రదేశాల ప్రస్తావన వచ్చింది. ఆయన ప్రవేశించిన ఎగువ భాగం పేరు "తస్నియతుల్ ఉల్యా." వెడలివెళ్ళిన లోతట్టు ప్రదేశం పేరు "తస్నియతుల్ సుఫ్లా." ఈ మార్గం గుండా హజ్ కొరకు మక్కాలో ప్రవేశించడం మస్నూన్ అని కొంతమంది ధర్మవేత్తలు వ్యాఖ్యానించారు. అయితే సౌలభ్యం ఉంటేనే ఇది అందరికీ సాధ్యపడుతుంది.

(٦١١) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّهُ كَانَ لَا يَقْدَمُ مَكَّةَ إِلَّا بَاتَ بِذِيْ طُوًى، حَتَّى يُصْبِحَ، وَيَغْتَسِلَ، وَيَذْكُرُ ذٰلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

611. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం: ఆయన (ఇబ్నె ఉమర్) ఎప్పుడు మక్కా వచ్చినా 'జీ తువా' స్థలంలో రాత్రంతా ఆగి తెల్లవారాక స్నానం చేసేవారు. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఈ విధంగానే చేసే వారని ఆయన అనేవారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦١٢) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّهُ كَانَ يُقَبِّلُ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ، وَيَسْجُدُ عَلَيْهِ. رَوَاهُ الْحَاكِمُ مَرْفُوعاً، وَالْبَيْهَقِيُّ مَوْقُوفاً.

612. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం: "ఆయన (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) హజ్రె అస్వద్ (నల్లనిరాయి)ని ముద్దాడేవారు. దాని ముందు భాగంలో 'సజ్దా' చేసేవారు." (దీనిని హాకిమ్ 'మర్ఫూ' హదీసుగానూ, బైహఖీ 'మౌఖూఫ్'గానూ ఉల్లేఖించారు)

సారాంశం

హజ్రె అస్వద్‌ను ముద్దాడటం, అక్కడ సజ్దా చేయటం అవసరమన్నట్టు ఈ హదీసు వెల్లడిస్తోంది. అత్యధిక ఉలమాల అభిప్రాయం కూడా ఇదే. ఈ హదీసు కొంత ఆందోళనకరంగా ఉంది. హజ్రె అస్వద్ వద్ద సజ్దా చేయటం 'బిద్అత్' అని ఇమామ్ మాలిక్ (రహ్మ.లై) అన్నారు. బహుశా దానికి నుదురు ఆనించేవారేమో! ఇమామ్ షాఫయి, ఇమామ్ అహ్మద్ తదితరులు అక్కడ సజ్దా చేయటాన్ని ధర్మసమ్మతంగానే భావిస్తున్నారు. కాని ఇమామ్ మాలిక్ ఒక్కరే దీనిని బిద్అత్‌గా ఖరారు చేశారు.

(٦١٣) وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: أَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَرْمُلُوا ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ وَيَمْشُوا أَرْبَعاً، وَأَنْ يَمْشُوا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

613. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం : (కాబా ప్రదక్షిణ చేసే సమయంలో) మూడుసార్లు వేగంగా నడవాలనీ, రెండు 'రుకున్'ల మధ్య నాలుగుసార్లు సాధారణంగా నడవాలనీ దైవప్రవక్త (సఅసం) తన సహచరులను ఆజ్ఞాపించారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦١٤) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: (أَنَّهُ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثاً وَمَشَى أَرْبَعاً. وَفِي رِوَايَةٍ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ فَإِنَّهُ يَسْعَى ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ بِالْبَيْتِ وَيَمْشِي أَرْبَعَةً) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

614. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్ (రజి) ఎప్పుడు కాబా గృహంవద్ద మొదటి సారి తవాఫ్ చేసినా - మొదటి మూడు రౌండ్లు పహిల్వాన్ల మాదిరిగా నడిచే వారు. తరువాతి నాలుగు రౌండ్లు నెమ్మదిగా నడిచేవారు. వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఉంది : (హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్- రజి - దైవప్రవక్త - సఅసం - గారి అచరణను వివరిస్తూ ఇలా అన్నారు) "నేను దైవప్రవక్త (స)ను చూచాను. ఆయన హజ్ చేసినా, ఉమ్రా చేసినా ప్రదక్షిణ సమయంలో మొదటి మూడు రౌండ్లు దాదాపు పరుగెత్తుతున్నట్లుగా తిరిగేవారు. మిగిలిన నాలుగు చుట్లు నెమ్మదిగా చుట్టివచ్చేవారు."

(ముత్తఫఖున్ అలైహ్)

(٦١٥) وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: لَمْ أَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتَلِمُ مِنَ الْبَيْتِ غَيْرَ الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانِيَيْنِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

615. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్ (రజి) గారిచే ఇంకొక ఉల్లేఖనం : "నేను దైవప్రవక్త (సఅసం)ను, 'రెండు యమానీ రుకున్లు' తప్ప బైతుల్లాహ్‌లోని మరో 'రుకున్'ను ముట్టుకోవటం చూడ లేదు." (ముస్లిం)

(٦١٦) وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّهُ قَبَّلَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ، وَقَالَ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ، لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

616. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) కథనం : ఆయన (ఉమర్ - రజి) హజ్రె అస్వద్‌ను ముద్దాడిన పిదప ఇలా అన్నారు : "నువ్వు ఒక రాయివన్న సంగతి నాకు బాగా తెలుసు. లాభనష్టాలకు నీవు యజమానివి కావు. దైవప్రవక్త (సఅసం) నిన్ను ముద్దాడుతుండగా నేను చూచి ఉండకపోతే, నిన్నెప్పుడూ ముద్దుపెట్టుకునే వాణ్ణికాను." (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

'హజ్రె అస్వద్' అంటే అదేదో మహిమతో కూడుకున్నదనీ, లాభనష్టాలు చేకూర్చగల శక్తి దానికుందని తలచి ముద్దుపెట్టుకోవటం సరైనది కాదని ఈ హదీసు ద్వారా తేటతెల్లమైపోయింది. కేవలం దైవప్రవక్త (స) ను అనుసరించే ఉద్దేశ్యంతో మాత్రమే ఆ రాయిని ముద్దుపెట్టుకోవటం జరుగుతుంది. రాళ్లు రప్పలను దైవాలుగా కొలిచే బహుదైవారాధకుల సిద్ధాంతాన్ని ఖండించే ఉద్దేశ్యంతో హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) ఇలా ప్రకటించారు.

(٦١٧) وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، وَيَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِحْجَنٍ مَعَهُ، وَيُقَبِّلُ الْمِحْجَنَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

617. హజ్రత్ అబూ తుఫైల్ (రజి) ఉల్లేఖనం : నేను దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం)ను బైతుల్లాహ్ ప్రదక్షిణ చేస్తుండగాచూచాను. ఆయన (సఅసం) తన వద్దగల పొన్ను కర్రతో హజ్రె అస్వద్ ను తాకుతూ, ఆ కర్రను ముద్దాడేవారు." (ముస్లిం)

సారాంశం

ఈ హదీసు ద్వారా వెల్లడయ్యేదేమిటంటే; జన సమూహం ఎక్కువగా ఉండి హజ్రె అస్వద్‌ను ముద్దుపెట్టుకోవటం కష్టసాధ్యం లేక అసంభవం అయినట్లయితే బెత్తంతో తాకి ఆ బెత్తాన్ని ముద్దు పెట్టుకోవచ్చు. ముస్నద్ అహ్మద్‌లోని ఉల్లేఖనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సఅసం) హజ్రత్ ఉమర్ నుద్దేశ్యించి ఇలా అన్నారు: "నీవు బలశాలివి. హజ్రె అస్వద్‌ను సమీపించటం నీకు ఏ మాత్రం కష్టతరం కాదు. కాని తోసుకుంటూ వెళ్లటం వల్ల బలహీనులకు బాధ కలుగుతుంది. కనుక నీకు వీలు దొరికినప్పుడు చేత్తో తాకు. లేదా హజ్రె అస్వద్‌కు ఎదురుగా నిలబడి 'లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహు వల్లాహు అక్బర్' అని పలుకు. చాలు."

దీన్నిబట్టి అర్థమయ్యేదేమిటంటే హజ్ క్రియలను నెరవేరుస్తున్నప్పుడు సాటి హజ్ యాత్రికులను బాధించటం, వారికి ఆటంకాలు సృష్టించటం ధర్మసమ్మతం కాదు. చేత్తో హజ్రె అస్వద్‌ను సంజ్ఞ చేసినపుడు ఆ చేతిని ముద్దాడకూడదు. చేత్తో లేదా బెత్తంతో హజ్రె అస్వద్‌ను తాకినప్పుడే వాటిని ముద్దుపెట్టుకోవాలి.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

అబూ తుఫైల్ (రజి). పూర్తి వంశపరంపర ఇలా ఉంది: ఆమిర్ బిన్ వాసిలా లైసీ కినానీ (రజి). దైవప్రవక్త (సఅసం) మరణ సమయానికి ఈయన వయసు 8 సంవత్సరాలు. హిజ్రీ శకం 100లో మక్కాలో మరణించారు. మరో కథనం ప్రకారం హిజ్రీ 102లో మరణించారు. అందరికన్నా ఆఖరిలో మరణించిన ప్రవక్త ప్రియసహచరులు (సహాబీ) ఈయనే.

(٦١٨) وَعَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: طَافَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُضْطَبِعاً

618. హజ్రత్ యాల బిన్ ఉమయ్యా (రజి) కథనం : "దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఒక ఆకుపచ్చని దుప్పటితో 'తవాఫ్' చేశారు. దాన్ని

بِبُرْدٍ أَخْضَرَ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلاَّ النَّسَائِيَّ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ.

ఆయన (స) కుడి చంక క్రిందనుంచి తీసుకుని ఎడమవైపు భుజంపై వేసుకున్నారు." (దీనిని 'ఐదుగురి'లో నసాయి తప్ప మిగిలిన వారు ఉల్లేఖించారు - తిర్మిజీ దీనిని ప్రామాణికమైన హదీసుగా నిర్ధారించారు)

సారాంశం

దుప్పటి కప్పుకున్న తీరు ప్రకారం కుడివైపు భుజం నగ్నంగా ఉంటుంది. మొదటిసారి ఉమ్రాలో దైవప్రవక్త (స) ఈ విధంగా దుప్పటి కప్పుకుని, మొదటి మూడు రౌండ్లు వేగంగా నడచి ముస్లింలు శారీరకంగాగానీ, మానసికంగాగానీ ఏమాత్రం బలహీనులుగా లేరని అక్కడి అవిశ్వాసులకు చాటి చెప్పదలిచారు. ఇబ్నె అబ్బాస్ కథనం ప్రకారం ; తరువాత ఈ పద్ధతే మస్నూన్ (సంప్రదాయం)గా ఖరారయింది.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

యాల బిన్ ఉమయ్య (రజి). మారుపేరు అబూ సఫ్వాన్ తమీమి. మక్కావాసులు. ఖురైషు తెగకు మద్దతుదారులు. ప్రఖ్యాత సహచరులలో ఒకరు. హునైన్, తాయఫ్, తబూక్ యుద్ధాలలో పాల్గొని తన శౌర్యాన్ని ప్రదర్శించారు. హజ్రత్ అబూబక్ర్ (రజి), ఉమర్ (రజి), ఉస్మాన్ (రజి)ల తరపున అధికారిగా నియమించబడేవారు. సుమారు 50 సంవత్సరాల వరకూ జీవించి ఉన్నారు.

(٦١٩) وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: كَانَ يُهِلُّ مِنَّا الْمُهِلُّ فَلاَ يُنْكَرُ عَلَيْهِ، وَيُكَبِّرُ مِنَّا الْمُكَبِّرُ فَلاَ يُنْكَرُ عَلَيْهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

619. హజ్రత్ అనస్ (రజి) కథనం : "మాలో కొంతమంది (కేవలం) 'లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహ్" అని పలికేవారు. దీన్ని తప్పుగా భావించటం జరగలేదు. మాలో మరికొందరు 'తక్బీర్లు' పలికేవారు. దీన్ని కూడా తప్పుగా పరిగణించలేదు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

ఈ హదీసులో 'మినా' నుండి 'అరఫాత్' వెళ్ళే దారిలో హాజీల పరిస్థితి వివరించబడింది. వాళ్లు 'తల్బియా' పలకవలసిన సందర్భంలో తక్బీర్లు పలికినా దాన్ని దైవప్రవక్త (స) తప్పుగా తలంచలేదు.

(٦٢٠) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ فِي الثَّقَلِ، أَوْ قَالَ: فِي الضَّعَفَةِ، مِنْ جَمْعٍ، بِلَيْلٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

620. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం : "దైవప్రవక్త (సఅసం) నన్ను సామాను వెంట లేక బలహీనుల వెంట రాత్రిపూటే 'ముజ్దలిఫా'నుండి (మినా ప్రదేశానికి) పంపేశారు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

హజ్ సందర్భంగా జనం విపరీతంగా ఉంటారు. తొక్కిసలాటలో వృద్ధులు, చిన్నపిల్లలకు హానికలిగే అవకాశముంటుంది. ఈ పరిస్థితిని దృష్టిలోపెట్టుకుని, 'ముజ్దలిఫా'లో యాత్రీకులంతా రాత్రిపూట విశ్రమిస్తుండగా వృద్ధులను, చిన్న పిల్లలను, మహిళలను 'మినా' ప్రాంతానికి తరలించవచ్చు. సామాన్య జనులకు మాత్రం ఫజ్ర్ నమాజ్కు ముందు ప్రయాణమయ్యే అనుమతి లేదు.

(٦٢١) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: اَسْتَأْذَنَتْ سَوْدَةُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ لَيْلَةَ الْمُزْدَلِفَةِ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَهُ، وَكَانَتْ ثَبْطَةً، يَعْنِي ثَقِيلَةً، فَأَذِنَ لَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

621. హజ్రత్ అయిషా (ర.అన్హా) కథనం : హజ్రత్ సౌదా (ర.అన్హా) 'ముజ్దలిఫా'లో విడిది చేసినరాత్రి తాను తొందరగా బయలుదేరగలందులకు ఆయన (స) అనుమతి కోరారు. ఆమె లావుగా బొద్దుగా ఉండేవారు (అందు వల్ల కొద్ది దూరం నడచిన తరువాత ఆయాసంతో ఆగిపోయేవారు). అందు చేత ఆయన (సఅసం) ఆమెకు అనుమతినిచ్చారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

వ్యాధి, వృద్ధాప్యం, నీరసంతో పాటు స్థూలకాయం కూడా షరీయత్పరమయిన ఒక కారణంగా పరిగణించబడుతుంది. ఇటువంటి వైకల్యం గలవారు 'ముజ్దలిఫా'లో రాత్రంతా విడిదిచేయకుండానే 'మినా' వైపునకు సాగిపోవచ్చు.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

హజ్రత్ సౌదా (ర.అన్హా). పూర్తి వంశపరంపర ఇలా వుంది - సౌదా బిన్తె జమా బిన్ అబ్దె షమ్స్ ఖురషియా ఆమిరియా. ఉమ్మహాతుల్ మోమినీన్ (విశ్వాసుల మాతలు)లో ఒకరు. మక్కాలోనే ఈమె ఇస్లాం స్వీకరించారు. తన భర్తతో కలసి రెండవసారి అబిసీనియాకు వలస వెళ్ళారు. ఆమె భర్త అక్కడే చనిపోయారు. హజ్రత్ ఖదీజా (ర.అన్హా) మరణానంతరం దైవప్రవక్త (సఅసం) ఈమెను వివాహమాడారు. హిజ్రీ 55లో ఈమె మరణించారు.

(٦٢٢) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ:

622. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం: "సూర్యోదయానికి ముందు కంకరరాళ్లు రువ్వరాదని దైవప్రవక్త

«لاَ تَرْمُوا الْجَمْرَةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ».
رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلاَّ النَّسَائِيَّ، وَفِيهِ انْقِطَاعٌ.

(సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) మమ్మల్ని ఆదేశించారు." (దీనిని 'ఐదుగురి'లో నసాయి తప్ప మిగిలిన వారు ఉల్లేఖించారు - దీని పరంపరలో ఎక్కడో అంతరాయం ఏర్పడినట్లుంది)

సారాంశం

రాత్రిపూట 'రమీ' చేయటం ధర్మసమ్మతం కాదని ఈ హదీసు ద్వారా తేటతెల్లమవుతున్నది. మెజారిటీ ఉలమాల దృష్టిలో సూర్యోదయం అయిన మీదట 'రమీ' ధర్మసమ్మతమవుతుంది. ఇమామ్ షాఫయి, ఇమామ్ అహ్మద్‌ల దృష్టిలో అర్థరాత్రి తరువాత రమీ చేయవచ్చు. ఇమామ్ అబూ హనీఫా కూడా సూర్యోదయం అయిన తరువాతే 'రమీ' చేయాలంటారు.

(٦٢٣) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: أَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ بِأُمِّ سَلَمَةَ لَيْلَةَ النَّحْرِ، فَرَمَتِ الْجَمْرَةَ قَبْلَ الْفَجْرِ، ثُمَّ مَضَتْ، فَأَفَاضَتْ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَإِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

623. హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) కథనం : "దైవప్రవక్త (సఅసం) ఉమ్మె సలమా (ర.అన్హా)ను ఖుర్బానీ రాత్రి ముందే పంపేశారు. ఆమె తెల్లవారక ముందే కంకరరాళ్లు రువ్వి (మక్కా) వెళ్ళి తవాఫ్ చేశారు." (దీనిని అబూదావూద్ ఉల్లేఖించారు - దీని ప్రామాణికత 'ముస్లిం' షరతుపై ఆధారపడి ఉంది)

(٦٢٤) وَعَنْ عُرْوَةَ بْنِ مُضَرِّسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ صَلاَتَنَا هَذِهِ، يَعْنِي بِالْمُزْدَلِفَةِ، فَوَقَفَ مَعَنَا حَتَّى نَدْفَعَ، وَقَدْ وَقَفَ بِعَرَفَةَ قَبْلَ ذَلِكَ

624. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రబోధించారని హజ్రత్ ఉర్వ బిన్ ముజర్రిస్ (రజి) వివరించారు - ఎవరయితే ముజ్దలిఫాలో మా నమాజ్ లో పాల్గొన్నాడో మరియు మేమిక్కడి నుంచి బయలుదేరేవరకూ మా వెంట నిలిచి ఉన్నాడో అంతకుముందు అరఫాత్‌లో రాత్రి లేక పగటిపూట నిరీక్షించాడో అతని హజ్ పరిపూర్ణమయిపోయింది. అతడు తన మలినాన్ని పారద్రోలినట్లే." (దీనిని ఐదుగురు ఉల్లే

لَيْلاً أَوْ نَهَاراً، فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ، وَقَضَى تَفَثَهُ». رَوَاهُ الْخَمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ خُزَيْمَةَ.

ఖించారు - తిర్మిజీ, ఇబ్నె ఖుజైమ ఈ హదీసును ప్రామాణికమైనదిగా ఖరారు చేశారు)

హదీసు ఉల్లేఖకులు

ఉర్వ బిన్ ముజర్రిస్ (రజి). పూర్తి వంశపరంపరను చూస్తే ఇలా వుంది : ఉర్వ బిన్ ముజర్రిస్ బిన్ ఔస్ బిన్ హారిస బిన్ లామ్ అత్తాయి. అంతిమ హజ్ యాత్రలో పాల్గొన్న సహాబి. కూఫాలో స్థిరపడ్డారు. ఈయన గారి తరఫున 10 హదీసులు ఉల్లేఖించబడ్డాయి.

(٦٢٥) وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: إِنَّ الْمُشْرِكِيْنَ كَانُوا لَا يُفِيضُوْنَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَيَقُولُونَ: أَشْرِقْ ثَبِيرُ! وَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَالَفَهُمْ، فَأَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

625. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) ఇలా వివరించారు - "బహు దైవారాధకులు సూర్యోదయం అయిన తరువాత (ముజ్దలిఫా నుండి) వాపసు అయ్యే వారు. సబీర్ (అదొక పర్వతం పేరు) మెరిసిపోతుంది అని చెప్పుకునేవారు. దైవప్రవక్త (సఅసం) వాళ్ల అలవాటుకు భిన్నంగా - సూర్యోదయం కాక మునుపే (ముజ్దలిఫా) నుండి తిరిగి వచ్చారు." (బుఖారీ)

(٦٢٦) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُم، قَالَا: لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

626. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి), ఉసామ బిన్ జైద్ (రజి)ల కథనం : "దైవప్రవక్త (సఅసం) జమ్రతుల్ అఖబా (చిన్న షైతాన్)పై కంకర రాళ్లు రువ్వే వరకూ 'తల్బియా' నినాదం చేస్తూనే ఉన్నారు." (బుఖారీ)

హదీసు ఉల్లేఖకులు

ఉసామా బిన్ జైద్ (రజి). ఈయనకు గల మరోపేరు అబూ ముహమ్మద్ లేక అబూ జైద్. పూర్తి వంశపరంపరను చూస్తే ఇలా ఉంది - ఉసామా బిన్ జైద్ బిన్ హారిస బిన్ షరాహీల్ కల్బీ. దైవప్రవక్త (స) కు అత్యంత ప్రియతములైన స్వతంత్ర బానిస. తన మరణానికి ముందు దైవప్రవక్త (సఅసం) ఒక కీలకమయిన సైనిక పటాలానికి ఈయన్ని కమాండర్‌గా నియమించారు. ఆ సైనిక సమూహంలో హజ్రత్ అబూబక్ర్, హజ్రత్ ఉమర్ లాంటి ప్రముఖ సహాబీలు ఉన్నారు. మరి చూడబోతే అప్పటికి ఉసామా వయస్సు 18 మాత్రమే. ఈ సైన్యం దైవప్రవక్త (స) మరణం

కారణంగా పయనం కాలేకపోయింది. తరువాత హజ్రత్ అబూబక్ర్ (రజి) దీనిని పంపారు. హజ్రత్ ఉస్మాన్ (రజి) అమరగతి నొందిన తరువాత హిజ్రీ 54లో ఈయన మరణించారు.

627. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్వూద్ (రజి) వివరించారు: తాను, బైతుల్లాహ్ తన ఎడమ ప్రక్కకు, మినా కుడి ప్రక్కకు ఉండేటట్లు నిలబడి 'జమ్రా'పై ఏడు సార్లు రాళ్లు రువ్వారు. ఆయనిలా అన్నారు: ఆయన (స) ఇక్కడ నిలబడి ఉండగా ఆయన (స) పై బఖరా సూరా అవతరించింది . (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦٢٧) وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّهُ جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ، وَمِنًى عَنْ يَمِينِهِ، وَرَمَى الْجَمْرَةَ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، وَقَالَ: هٰذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

సారాంశం

అంటే; బఖరా సూరాలోని హజ్ క్రియలకు సంబంధించిన ఆదేశాలు చాలా వరకు ఈ స్థలంలోనే అవతరించాయని భావం. హజ్ క్రియలు శాశ్వత ప్రాతిపదికగలవనీ, వాటిలో మార్పులు చేర్పులకు ఆస్కారం ఎంతమాత్రం లేదని ఈ హదీసు అంతరార్థం.

628. హజ్రత్ జాబిర్ (రజి) ఉల్లేఖనం : "దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఖుర్బానీ రోజు చాష్త్ సమయాన జమ్రాపై కంకర రాళ్లు రువ్వారు. మరునాడు పొద్దువాలిన మీదట రువ్వారు." (ముస్లిం)

(٦٢٨) وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: رَمَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الْجَمْرَةَ يَوْمَ النَّحْرِ ضُحًى، وَأَمَّا بَعْدَ ذٰلِكَ، فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

సారాంశం

మొదటిరోజు పొద్దు వాలకముందే రాళ్లు రువ్వాలి. మిగిలిన దినాలలో పొద్దు వాలిన తరువాతే రువ్వాలి. ఒకవేళ 10వ తేదీన పొద్దువాలక ముందు రాళ్లు రువ్వలేకపోతే, ఆ రోజే పొద్దువాలిన తరువాత రువ్వాలి.

629. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం ప్రకారం ఆయన అన్నిటికన్నా ముందు దగ్గరలో వున్న జమ్రాపై ఏడు రాళ్లు రువ్వే వారు. ప్రతిసారీ రాయి రువ్వేటప్పుడు తక్బీర్ పలికేవారు. తరువాత ముందుకు పోయి మైదానంలో నిలబడేవారు. ఖిబ్లా వైపునకు అభిముఖమై సుదీర్ఘ సమయం ఖియామ్ చేసేవారు. చేతు

(٦٢٩) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ، ثُمَّ يُسْهِلُ، فَيَقُومُ، فَيَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ،

فَيَقُومُ طَوِيلاً، وَيَدْعُو، فَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى، ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ، فَيُسْهِلُ، وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، ثُمَّ يَدْعُو، فَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، وَيَقُومُ طَوِيلاً، ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ، مِنْ بَطْنِ الْوَادِيْ، وَلاَ يَقِفُ عِنْدَهَا، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُولُ: هٰكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَفْعَلُهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

లెత్తి దుఆ చేసేవారు. తరువాత మధ్య లో వున్న జమ్రాపై రాళ్లు రువ్వేవారు. తరువాత ఎడమవైపునకు వెళ్లేవారు. ఆ తరువాత మైదానంలోకి వచ్చి, ఖిబ్లా వైపునకు తిరిగి నిలబడేవారు. ఆ పైన చేతులెత్తి ప్రార్థించేవారు. అలా చాలా సేపు నిలబడి ఉండేవారు. ఆ తరువాత లోయ దిగువ వైపునుంచి జమ్రా అఖబాపై కంకరరాళ్లు రువ్వేవారు. అక్కడ మాత్రం నిలబడి ఉండక తిరిగి వచ్చేసేవారు. తాను దైవప్రవక్త (సఅసం) ఈ విధంగానే ఆచరించగా చూశానని ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) చెప్పారు. (బుఖారీ)

సారాంశం.

జమ్రాపై రాళ్లు రువ్వే సమయంలో దైవప్రవక్త (సఅసం) అక్కడే నిలబడి ఉండేవారు కాదనీ, అక్కడినుంచి మైదాన ప్రాంతంలోనికి నడచివచ్చి, ఖిబ్లా వైపునకు తిరిగి ఎంతో నింపాదిగా దుఆ చేసేవారని ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడుతున్నది. కాబట్టి హజ్ యాత్రికులు రాళ్లు రువ్వే సమయంలో అందరూ ఒకేచోట గుమికూడక విశాలమైన మైదానంలోకి తిరిగి రావాలి. ప్రశాంతంగా చేతులెత్తి దైవాన్ని వేడుకోవాలి. ఇలా చేయటం వల్ల తొక్కిసలాట నుండి తమను రక్షించుకున్నట్లూ అవుతుంది.

(٦٣٠) وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «اللّٰهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ»، قَالُوا: وَالْمُقَصِّرِيْنَ، يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «وَالْمُقَصِّرِينَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

630. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రార్థించారని హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) తెలిపారు : “దేవా! శిరో ముండనం చేయించుకున్న హాజీలపై దయజూపు.” సహచరులు ఇది విని, ‘ఓ దైవప్రవక్తా (సఅసం)! జుత్తు కత్తిరించు కునే వారిపై కూడానా?’ అని సందేహ పడగా, “జుత్తు కత్తిరించుకునేవారిపై కూడా” అని దైవప్రవక్త (స) మూడోసారి అన్నారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦٣١) وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَجَعَلُوا يَسْأَلُونَهُ، فَقَالَ رَجُلٌ: لَمْ أَشْعُرْ، فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ، قَالَ: «**اذْبَحْ وَلاَ حَرَجَ**»، وَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ: لَمْ أَشْعُرْ، فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ، قَالَ: «**ارْمِ وَلاَ حَرَجَ**»، فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلاَ أُخِّرَ إِلاَّ قَالَ: «**افْعَلْ وَلاَ حَرَجَ**». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

631. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) అంతిమ హజ్ యాత్ర సందర్భంగా ఒకచోట నిలుచున్నారు. సహచరులు ఆయన ఎదుట ధర్మసందేహాలు వెలిబుచ్చుతున్నారు. నాకు తెలీక ఖుర్బానీ ఇవ్వక ముందే శిరోముండనం చేయించుకున్నానని ఎవరో అన్నారు. "ఫరవాలేదు. ఇప్పుడు ఖుర్బానీ ఇవ్వు" అని ఆయన (స) సమాధానమిచ్చారు. తాను తెలీక కంకరరాళ్లు రువ్వకముందే ఖుర్బానీ ఇచ్చానని మరో వ్యక్తి విన్నవించుకోగా, "ఫరవాలేదు. ఇప్పుడు రాళ్లు రువ్వవచ్చు" అని ఆయన (స) సందేహ నివృత్తి చేశారు. ఆ రోజు ఆయన (స) ముందు పలువురు, ముందు చేయవలసింది వెనుక, వెనుక చేయవలసింది ముందు చేసినట్లు తమ పొరపాట్లను వెలిబుచ్చసాగారు. అందరికీ ఆయన (స) "ఏమీ ఫరవాలేదు. ఇప్పుడు వెళ్ళి సరిదిద్దుకోండి" అని చెప్పసాగారు.

(బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦٣٢) وَعَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَحَرَ قَبْلَ أَنْ يَحْلِقَ، وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ بِذٰلِكَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

632. హజ్రత్ మిస్వర్ బిన్ మఖ్రమ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) స్వయంగా క్షవరం చేయించుకోకముందే ఖుర్బానీ ఇచ్చారు. తన సహచరులకు కూడా ఈ మేరకు ఆజ్ఞాపించారు. (బుఖారీ)

హదీసు ఉల్లేఖికులు

మిస్వర్ బిన్ మఖ్రమ (రజి). శ్రీమంతులు. హజ్రత్ ఉస్మాన్ (రజి) హత్యోదంతం తరువాత మక్కాకు మకాం మార్చారు. యజీద్ బిన్ ముఆవియ హి॥శ్రీ 64లో మక్కాను ముట్టడించినపుడు ఆయన నమాజ్ చేస్తూ ఉండగా అగ్ని గోళం లాంటి ఒక ఆయుధం వచ్చి తగిలింది. ఈ గాయం తోనే ఆయన మరణించారు.

(٦٣٣) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «**إِذَا رَمَيْتُمْ وَحَلَقْتُمْ، فَقَدْ حَلَّ لَكُمُ الطِّيبُ، وَكُلُّ شَيْءٍ، إِلاَّ النِّسَاءَ**». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ، وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ.

633. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రవచించారని హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) వివరించారు : "కంకరరాళ్లు రువ్వి, క్షవరం చేయించుకున్న తరువాత ఒక్క భార్యలు తప్ప - సువాసన మరియు ప్రతిదీ మీ కొరకు ధర్మ సమ్మతం అయిపోయాయి." (దీనిని అహ్మద్, అబూదావూద్ ఉల్లేఖించారు- దీని పరంపర కొంత బలహీనంగా ఉంది)

(٦٣٤) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «**لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، وَإِنَّمَا عَلَى النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ**». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

634. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రవచించారని హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) తెలిపారు: "స్త్రీలు శిరోముండనం చేయరాదు. వారు (కొన్ని) శిరోజాలు కత్తిరించుకుంటే సరిపోతుంది." (అబూ దావూద్ దీనిని ప్రమాణ బద్ధమైన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు)

సారాంశం

స్త్రీలు తలను పూర్తిగా గొరిగించుకోవలసిన అవసరం లేదని, వారు శిరోజాలు (కొన్ని) కత్తిరిస్తే సరిపోతుందని ఈ హదీసు ద్వారా స్పష్టమవుతోంది. ధర్మవేత్తలంతా ఈ విషయమై ఏకీభవించారు.

(٦٣٥) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ

635. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం : 'మినా'లో గడపవలసిన రాత్రులను మక్కాలో గడుపుతాననీ, తద్వారా

اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَن يَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيَالِيَ مِنًى، مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ، فَأَذِنَ لَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

(హాజీలకు) జమ్ జమ్ జలం త్రాపేందుకు వీలుకలుగుతుందని అబ్బాస్ బిన్ ముత్తలిబ్ (రజి) దైవప్రవక్త (సఅసం)ను విన్నవించుకోగా, అందుకు ఆయన (స) అనుమతిని ఇచ్చారు.

(బుఖారీ, ముస్లిం)

(٦٣٦) وَعَنْ عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَرْخَصَ لِرُعَاةِ الْإِبِلِ فِي الْبَيْتُوتَةِ عَنِ مِنًى، يَرْمُونَ يَوْمَ النَّحْرِ، ثُمَّ يَرْمُونَ الْغَدَ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ لِيَوْمَيْنِ، ثُمَّ يَرْمُونَ يَوْمَ النَّفْرِ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ حِبَّانَ.

636. హజ్రత్ ఆసిమ్ బిన్ అదీ (రజి) కథనం : ఒంటె కాపరులకు 'మినా' పరిధి వెలుపల రాత్రి గడపటానికి దైవ ప్రవక్త (సఅసం) అనుమతినిచ్చారు. ఖుర్బానీ ఇచ్చే రోజున కంకరరాళ్లు రువ్వటానికి, రెండో రోజు, మూడో రోజు కూడా రువ్వడానికి, అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయే రోజున కూడా రాళ్లు రువ్వడానికి వారికి (ప్రత్యేక) అనుమతి నొసగారు. (దీనిని ఐదుగురు ఉల్లేఖించారు - తిర్మిజీ, ఇబ్నె హిబ్బాన్‌లు దీనిని ప్రామాణికమైనదిగా ఖరారు చేశారు)

హదీసు ఉల్లేఖకులు

ఆసిమ్ బిన్ అదీ (రజి). ఈయన మారుపేరు అబూ ఉబైద్ లేక అబూ అమ్ర్. బనూ ఉబైద్ బిన్ జైద్‌కు మద్దతుదారులు. బద్ర్ యుద్ధంలో, ఆ తర్వాతి యుద్ధాలలో కూడా పాల్గొన్నారు. బద్ర్ యుద్ధ సందర్భంగా ఈయన ఆలియా తెగలకు 'అమీర్'గా వ్యవహరించారని కూడా చెప్పబడుతోంది. హిజ్రీ 45లో మరణించారు. యమామ యుద్ధంలో వీర మరణం పొందారనీ, అప్పటికి ఆయన వయస్సు 120 సంవత్సరాలనీ మరో కథనం.

(٦٣٧) وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ، الْحَدِيثَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

637. హజ్రత్ అబూబక్రా (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఖుర్బానీ ఇచ్చే రోజు ప్రసంగించారు. మరి హదీసునంతటినీ ఆయన వివరించారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

హజ్ జరుగుతున్న రోజుల్లో దైవప్రవక్త (స) అనేక ఉపన్యాసాలిచ్చారు. మాలికీ, హనఫీ ధర్మవేత్తల ప్రకారం జిల్ హజ్ 7వ తేదీన ఒక ప్రసంగం, అరఫాత్ మైదానంలో రెండవ ప్రసంగం, 11వ తేదీన మూడవ ప్రసంగం ఉంది. ఖుర్బానీ రోజున చేసిన ప్రసంగాన్ని హనఫీలు, మాలికీలు ప్రసంగంగా పరిగణించరు. దాన్ని కేవలం హితోపదేశంగా మాత్రమే భావిస్తారు. మరి కొంతమంది ధర్మవేత్తలు దీనిని సయితం ప్రసంగంగా తలంచారు. ఈ విధంగా వారి లెక్క ప్రకారం నాలుగు ప్రసంగాలవుతాయి.

(٦٣٨) وَعَنْ سَرَّآءَ بِنْتِ نَبْهَانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَوْمَ الرُّءُوسِ فَقَالَ: «أَلَيْسَ هٰذَا أَوْسَطَ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ؟» الْحَدِيثَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

638. హజ్రత్ సర్రా బిన్తె నబ్హాన్ (ర.అన్హా) కథనం : దైవప్రవక్త (సఅసం) త్యాగోత్సవం నాడు మమ్మల్ని ఉద్దేశ్యించి ప్రసంగించారు. "ఏమిటీ? ఈ రోజు తష్రీఖ్ దినాలలోని మధ్య దినం కాదా?" అని ఆయన ఆ సందర్భంగా ప్రశ్నించారు. (దీనిని అబూదావూద్ ప్రమాణబద్ధమైన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు)

హదీసు ఉల్లేఖకులు

సర్రా బిన్తె నబ్హాన్ (ర.అన్హా). ఘనావియా తెగకు చెందిన మహిళ. దైవప్రవక్త (స) ప్రత్యక్ష సహచరురాలు (సహాబియా). రబీయ బిన్ అబ్దుర్రహ్మాన్ ఈమె నుండి హదీసును గ్రహించారు.

(٦٣٩) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا: «طَوَافُكِ بِالْبَيْتِ، وَسَعْيُكِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، يَكْفِيكِ لِحَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

639. హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సఅసం) ఆమెనుద్దేశ్యించి ఇలా అన్నారు - "నీవు కాబా గృహ ప్రదక్షిణ చేసి, సఫా - మర్వాల మధ్య సయీ చేస్తే చాలు, నీ హజ్ మరియు ఉమ్రాలు నెరవేరుతాయి." (ముస్లిం)

సారాంశం

హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) ఉమ్రా నిమిత్తం 'తల్బియా' పలికారు. కాని కాబా గృహాన్ని సమీపించకముందే బహిష్టు అయ్యారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) ఆమెనుద్దేశ్యించి, "ఉమ్రాను వదలిపెట్టు. హజ్ కోసం (తరువాత) ఇహ్రామ్ దీక్షబూను" అని సలహా ఇచ్చారు. ఆ సందర్భంగా హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) సహజంగానే కించిత్ నిరాశకు గురయ్యారు. దైవప్రవక్త (స) ఆమెను ఓదార్చే ధోరణిలో పై హదీసులోని మాటలన్నారు.

(٦٤٠) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَرْمُلْ فِي السَّبْعِ الَّذِيْ أَفَاضَ فِيْهِ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلاَّ التِّرمِذِيَّ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ.

640. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) తిరుగు ప్రయాణం సందర్భం గా కడసారి చేసిన తవాఫ్ (ప్రదక్షిణ)లో ఏడు రౌండ్లు తిరిగారు. కాని ఏ ఒక్క రౌండులో కూడా 'రమల్' చేయలేదు. (దీనిని 'ఐదుగురి'లో తిర్మిజీ తప్ప మిగిలిన వారు ఉల్లేఖించారు - హాకిమ్ దీనిని ప్రామాణికమయిన హదీసుగా ఖరారు చేశారు)

సారాంశం

'రమల్' అంటే వేగంగా నడవటం అని అర్థం. తొలిసారి 'తవాఫ్'లో మాత్రమే 'రమల్' ఉంటుంది. 'తవాఫె విదా'లోగానీ, 'తవాఫె ఇఫాజా'లోగానీ 'రమల్' ఉండదు.

'రమల్' కేవలం పురుషులకు మాత్రమే ప్రత్యేకం. ఇది స్త్రీలకు వర్తించదు. ఒకవేళ ఎవరయినా తొలిసారి తవాఫ్‌లో రమల్ చేయటం మరచిపోతే, మలిసారి తవాఫ్‌లో దాన్ని నెరవేర్చ వచ్చు.

(٦٤١) وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ، ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ، فَطَافَ بِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

641. హజ్రత్ అనస్ (రజి) కథనం : "దైవప్రవక్త (సఅసం) నిర్ణీత సమయాలలో (క్రమం ప్రకారం) జుహ్ర్ మరియు అస్ర్, మగ్రిబ్ మరియు ఇషా నమాజులు చేశారు. 'ముహస్సబ్' స్థలంలో కాస్సేపు నిద్రపోయారు. తరువాత స్వారీ అయి బైతుల్లాహ్ వైపునకు వెళ్ళారు. తవాఫ్ చేశారు." (బుఖారీ)

సారాంశం

హజ్ ముగించుకుని తిరుగు ప్రయాణానికి సిద్ధమవుతున్నప్పుడు చేసిన తవాఫ్ (తవాఫె విదా)ఇది. 'ముహస్సబ్' అనే స్థలం రెండు పర్వతాల మధ్య ఉంది. ఇది మక్కానుండి మినాకు గల దూరం కన్నా తక్కువే.

(٦٤٢) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا، أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ تَفْعَلُ ذٰلِكَ – أَيِ النُّزُولَ

642. హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) 'అబ్తహ్'లోయలో ఆగేవారు కాదు. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఇక్కడ విడిది చేయ

بِالأَبْطَحِ – وَتَقُولُ: إِنَّمَا نَزَلَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَنَّهُ كَانَ مَنْزِلاً أَسْمَحَ لِخُرُوجِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

టానికి కారణం తిరుగు ప్రయాణంలో సౌలభ్యం చేకూరాలన్నది తప్ప మరేమీ కాదని ఆమె (ర.అన్హా) అంటూ ఉండే వారు. (ముస్లిం)

(٦٤٣) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: أُمِرَ النَّاسُ أَن يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ، إِلاَّ أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْحَائِضِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

643. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సఅసం) ప్రజలకు ఇలా ఆజ్ఞాపించారు - "అన్నింటికన్నా ఆఖరిలో మీరు చేయవలసిన పని కాబా గృహ ప్రదక్షిణ. అయితే రుతుస్రావానికి గురై వున్న స్త్రీల కొరకు ఇది మినహాయించబడింది." (బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

ఇది తవాఫె విదా (వీడ్కోలు ప్రదక్షిణ) కు సంబంధించిన ఆజ్ఞ. హజ్ క్రియలన్నింటినీ నెరవేర్చి తిరిగి వచ్చే సమయంలో ఈ ప్రదక్షిణ చేయబడుతుంది. ఒక్క ఇమామ్ మాలిక్ (రహ్మ.లై) తప్ప మిగిలిన ఇమాములందరి దృష్టిలో ఇది వాజిబ్ (తప్పనిసరి). ఒకవేళ ఏ కారణంగానయినా దీన్ని నెరవేర్చలేకపోతే పరిహారం (దమ్)గా ఒక మేకను ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. అయితే బహిష్టు స్త్రీలకు ఇది వర్తించదు.

(٦٤٤) وَعَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «صَلاَةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا، أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلاَةٍ فِيمَا سِوَاهُ، إِلاَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ، وَصَلاَةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا بِمِائَةِ صَلاَةٍ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ.

644. హజ్రత్ ఇబ్నె జుబైర్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ఉపదేశించారు : "నా ఈ మస్జిదులో చేసిన ఒక నమాజ్‌కు లభించే పుణ్యం ఇతర మస్జిదులలో చేసే నమాజ్‌కు లభించే పుణ్యంకన్నా వెయ్యిరెట్లు అధికం. ఇక మస్జిదె హరామ్ మాటే వేరు. మస్జిదె హరామ్‌లో చేసిన ఒక నమాజ్ నా ఈ మస్జిదులో చేసిన నూరు నమాజులకన్నా శ్రేష్ఠమయినది." (అహ్మద్ దీనిని ఉల్లేఖించారు- ఇబ్నె హిబ్బాన్ దీనిని ప్రామాణికమైన హదీసుగా ఖరారు చేశారు)

సారాంశం

ఈ హదీసులో మస్జిదె నబవీ మరియు బైతుల్లాహ్‌లలో చేసే నమాజ్ యొక్క మహత్తు గురించి చెప్పబడింది. 'నా ఈ మస్జిద్' అని దైవప్రవక్త (స) అన్నారు. అంటే 'మస్జిదె నబవీ' అని దీని భావం.

'మస్జిదె అఖ్సా'లో చేసే ఒక నమాజ్ ఇతర మస్జిదులలో చేసే 500 నమాజులకు సమానమని 'తబ్రానీ'లోని ఒక ఉల్లేఖనంలో ఉంది. మస్జిదె నబవీలో చేసే ఒక నమాజ్‌కు ప్రాప్తమయ్యే పుణ్యఫలం వెయ్యి సాధారణ నమాజులకు సమానం. అలాగే మస్జిదె హరామ్‌లో చేసే ఒక నమాజ్ ఇతర మస్జిదులలో చేసే లక్ష నమాజులకు సమానం.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

ఇబ్నె జుబైర్ (రజి). అసలు పేరు అబ్దుల్లాహ్. మారుపేరు అబూబకర్. పూర్తి వంశపరంపర ఇలా వుంది - అబ్దుల్లాహ్ బిన్ జుబైర్ బిన్ అవ్వామ్. ఖురైష్‌తో అనుబంధమున్న అసద్ తెగకు చెందినవారు. ఈయన తల్లి అస్మా బిన్తె అబూబకర్ (ర.అన్‌హా) హిజ్రత్ సమయంలో గర్భవతిగా ఉన్నారు. 'ఖుబా' వద్దకు చేరుకునేసరికి ఇబ్నె జుబైర్ (రజి) జన్మించారు. హిజ్రత్ తరువాత ముస్లిం సమాజంలో జన్మించిన తొలి శిశువు ఈయనే. ఈయన అత్యధికంగా ఉపవాసాలు పాటించేవారు. ఎక్కువ సమయం దైవారాధనలో గడిపేవారు. మంచి శరీర సౌష్ఠవం కలవారు. వాక్చాతుర్యం గలవారు. సత్యప్రేమికులు. ఆత్మీయుల అగత్య స్థితిని అర్థం చేసుకునేవారు. హిజ్రీ 64లో యజీద్ బిన్ ముఆవియ మరణానంతరం ఈయన చేతిపై ప్రమాణం (బైత్) చేయటం జరిగింది. హిజాజ్, ఇరాక్, యమన్, ఈజిప్టు, సిరియాలోని అధికాంశ భాగంపై ఈయన పట్టు సంపాదించారు. హజ్జాజ్ బిన్ యూసుఫ్ సఖఫీ మక్కాలో ఈయన్ని దిగ్బంధం చేసి హిజ్రీ 73లో నిర్దాక్షిణ్యంగా ఉరివేసి చంపాడు.